

5205

ISSN 0027-8084
UDK 808.61/.62

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

Наш језик

НАШ ЈЕЗИК

XXXVI/1-4

**БЕОГРАД
2005**

НАШ ЈЕЗИК

Књига XXXVI

Св. 1–4 (2005)

САДРЖАЈ

Ч л а н ц и

О тзв. „транзитивним именицама“ које означавају људска бића (МИЛКА ИВИЋ)	1
Грамматичке особине дискурса електронских ћаскаоница (БИЉАНА РАДИЋ-БОЈАНИЋ)	6
Деклитизација везника — неки теоријски и практични проблеми (теоријско-терминолошки приступ) (ЈЕЛЕНА ЈОВАНОВИЋ)	16
О везном вокалу и везном морфему у неким основним типовима сложеница у српском језику (СТАНИМИР РАКИЋ)	35
Префиксална творба речи — деривација или композиција (наставни и ваннаставни аспект) (ЈОВАНКА РАДИЋ)	54
Метафорични појам 'лица' у контексту теорије о учтивости (БОЈАНА МИЛОСАВЉЕВИЋ)	68
О једном типу морфосинтаксичког речника (ГОРДАНА ШТРБАЦ)	76
Значења изведених апстрактних именица у српском језику (на материјалу из Речника САНУ и Речника МС) (НЕНАД ИВАНОВИЋ)	86
Неки аспекти прагматичке употребе деминутивних именица (ВЛАДАН ЈОВАНОВИЋ)	100
Семантичко-деривационо гнездо лексеме <i>радићи</i> (МИРЈАНА ГОЧАНИН)	104

П р и к а з и

Милка Ивић, О речима. Когнитивни, граматички и културолошки аспекти српске лексике. Лингвистички огледи, пет, Библиотека XX век 151, Београд, 2005, 139 стр. (МАРИНА СПАСОЈЕВИЋ)	127
Срето Танасић, Синтаксичке теме (ИВАНА КОЊИК)	134
Предраг Пипер, Рајна Драгићевић, Марија Стефановић, Асоцијативни речник српскога језика, Део I, од стимулуса ка реакцији, Београд, 2005, 525 стр. (ДРАГАНА РАДОВАНОВИЋ)	139
Предраг Пипер, Рајна Драгићевић, Марија Стефановић, Асоцијативни речник српскога језика (I део; од стимулуса ка реакцији), Београд, 2005, 5–525, изд. Београдска књига, Филолошки факултет Универзитета у Београду, Службени лист (ДАРИНКА ГОРТАН-ПРЕМК)	143
Милорад Радовановић, Планирање језика и други списи (СРЕТО ТАНАСИЋ)	146
Српски језички саветник (НАТАША ВУЛОВИЋ)	150

БИЉАНА РАДИЋ-БОЈАНИЋ
(Филозофски факултет, Нови Сад)

ГРАМАТИЧКЕ ОСОБИНЕ ДИСКУРСА ЕЛЕКТРОНСКИХ ЋАСКАОНИЦА

У раду се анализирају оригинални текстови из електронских ћаскаоница на српском језику на нивоу граматике са циљем да се утврди да ли ти текстови носе више особина говореног или писаног језика. Анализа се врши на плану морфологије и синтаксе, где се посматрају лични облици као показатељи персоналности, сложеност синтаксичке структуре и елипса граматичких и лексичких елемената. Рад се кратко осврће и на споредне индикаторе, као што су интонацијска питања, грешке и учесталост пасивних структура. На крају се нуди табеларни преглед статистичких података добијених анализом корпуса.

Кључне речи: електронске ћаскаонице, морфологија, синтакса, лични облици, синтаксичка сложеност, елипса, интонацијска питања.

0. Увод

Карактеристике језика електронских ћаскаоница умногоме личе на језик свакодневних разговора, иако је ћаскање писани облик комуникације. Тако је говорење веома везано за контекст у коме настаје, а саговорници деле велику количину знања о свету и о дискурсу, што олакшава и убрзава комуникацију. Истовремено, они су ограничени стварањем текста, које се дешава истовремено са његовим планирањем, што значи да постоји когнитивни врх за синтаксичку и лексичку сложеност. Кад се превише информација представи на сувише сложен начин, може да отежа праћење дискурса. На исти начин у електронском ћаскању, које је, формално гледано, писани текст, и ћаскачи морају да воде рачуна о когнитивном врху, тј. да не унесу превише информација и да их не представе на сувише сложен начин, јер то онемогућава сућаскачима да прочитају исказе, запамте све информације и прате даљу комуникацију са једнаком пажњом и знањем.

У овом раду биће речи о оним граматичким појавама у језику електронских ћаскаоница које одсликавају ове ванјезичке факторе, а покушаће се установити да ли се и на нивоу микроанализе дискурса електронских ћаскаоница више поклапа са говореним или писаним језиком. На плану морфологије разматраће се учесталост употребе личних облика, као показатеља персоналности или имперсоналности изражавања, и елиптични облици глаголских времена. На плану син-

таксе анализираће се сложеност реченичне структуре, али без појединости везаних за врсте зависних клауза, као и елиптичне реченичне структуре. Кроз анализу на нивоу граматице покушаће се утврдити колико околности процеса настанка текста (синхрона комуникација, брзина комуникације, писање и могућност прегледања исказа пре слања у ћаскаоницу, итд.) утичу на дужину и сложеност исказа и да ли коначни резултат више личи на писане варијетете или спонтани говорени језик. Истраживање је вршено на текстовима из електронских ћаскаоница на српском језику дужине од око 2.000 исказа, а примери који се дају у раду узети су у потпуности из тог корпуса, без икаквих измена.

1. Лични облици

Лични облици су један од најбољих начина да се утврди до које мере говорник или писац упућује на себе и остале учеснике у комуникацији, као и до које мере уопштава исказе ради дистанцирања од теме и предмета комуникације. Ранија истраживања показују (Тошовић 2002: 403) да је у говореном језику изражена употреба заменица, нарочито првог и другог лица, док се у писаном језику много чешће користи треће лице. Разлози за то повезани су са мотивима говорника или писца: говорник, с једне стране, улази у дијалог у жељи да са саговорником размени информације, што често укључује изражавање њихових ставова, мишљења и осећања, где нимало не смета субјективност исказа, док писац, с друге стране, пише текст, нарочито у научном или административном регистру, да би изнео објективно мишљење или макар своје мишљење представио као објективно виђење. Стога се у писаном језику чешће користе средства којима се писац удаљава од текста (пасив, номинализација, употреба трећег лица јединине или множине), док се у говореном језику најчешће подразумева употреба средстава која говорника и саговорника чине активним учесницима у размени информација (актив, лични облици за прво и друго лице јединине и множине). Овде се стога испитивало која је од ове две стратегије доминантнија и зашто, у циљу одређивања сличности регистра електронских ћаскаоница са осталим регистрима говореног и писаног језика. Важно је истаћи да, приликом анализе корпуса, нису узимане у обзир само личне заменице као експлицитно изражена језичка средства него и сваки лични глаголски облик уз који није стајала заменица, пошто је карактеристично да се у језику ћаскаоница изоставља велик део садржаја, о чему ће речи бити касније. Уз то, ако је на месту субјекта стајала нека именичка синтагма, то је такође укључено у анализу, јер је и то једна од манифестација трећег лица јединине или множине.

С обзиром на дијалогски карактер комуникације у електронским ћаскаоницама, нимало не изненађује чињеница да су најчешћи лични облици прво и друго лице јединине: показало се да сачињавају скоро три четвртине личних облика, а треће лице јединине и сва три лица множине чине остатак. Тако се у корпусу прво лице јединине користи у 35,3% случајева, а друго у 38,3%.

Што се тиче разлога употребе личних облика, прво лице једнине користи се искључиво да би писац поруке, тј. ћаскач, упућивао на себе и говорио о себи, својим ставовима, мишљењима, осећањима:

- (1) *<poblessavita> ja sam zena sa obavezama*
<Pune_gace_peska> takve volim
<Pune_gace_peska> ma jesam a l sam prebukiran ovih dana

Друго лице једнине користи се првенствено ради обраћања саговорнику:

- (2) *<poblessavita>aj bar reci iz kog su grada*
<JANJA_beba> sta se deres?

Понекад се друго лице једнине користи у уопштеним изјавама, иако у много мањој мери:

- (3) *<Tharam> ali sta ces nije bilo drugogo ovako kasno*
<^Jordan^> vidi ga kako je pokvaren deki auuu

Треће лице једнине заступљено је у корпусу мање него прво и друго лице, и то у 15,3% случајева. Оно се користи у следећим ситуацијама: (а) када се говори о неком учеснику у комуникацији који је присутан, а коме се у том тренутку ћаскач не обраћа:

- (4) *<f_flex> pfc ih smorio do smrti*
<steker> izbaci je ovaj majmun

(б) када се треће лице једнине односи на тему разговора:

- (5) *<daxPFC> neka dodje večeras opet, kazi seshi*
<f_flex> e koji to degen navija za partizan...

(в) када су у питању безличне реченице:

- (6) *<steker> prica li ovde ko sta mormalno*
<iLLeGal> e pa sta se ovde desava?

Што се тиче личних облика у множини, анализа корпуса је показала да се они веома ретко употребљавају (укупно у 11,1% случајева). За то постоји више разлога, о којима ће управо бити говора. Прво лице множине користи се у 3,6% случајева. Овако мала употреба вероватно је резултат тога што се већина учесника не познаје лично, него само путем електронских ћаскаоница, а неки од њих су се можда тако тек упознали. Стога је сасвим природно што не размишљају о себи и још некеме као истомишљеницима или блиским познаницима и углавном изражавају индивидуалне ставове у комуникацији. Ретки примери када се то дешава су:

- (7) *<DekiPariz> njam iskljuci glupu zastitu za kanal, nismo na SC ovde*
<^Jordan^> njoj nudis
<^Jordan^> a nama ništa

Друго лице множине се користи у 2,6% случајева у корпусу. Овај лични облик ретко се употребљава, као и прво лице множине, и то из сличних разлога: ћаскач ретко кад види друге учеснике у кому-

никацији као особе које деле ставове и мишљења или као особе које се налазе на истом месту, једни поред других (у смислу физичког простора), али понекад то јесте случај:

(8) *<steker> ajd ebre ljudi razmrdajte se malo*

Треће лице множине мало се чешће користи него прво и друго, среће се у 4,9% случајева. До овог повећања учесталости вероватно долази због тога што се треће лице множине употребљава кад је реч о теми комуникације, а ређе када је реч о учесницима који су присутни, али им се нико не обраћа:

(9) *<magla> kako su neki kreativni
<PoslednjiDon> djesu ti ushtipci*

2. Сложеност реченичне структуре

Chafe (1985: 106–112), говорећи о разликама између говореног и писаног језика, поставља хипотезу да идејна јединица садржи ону количину информација коју говорник може да обради одједном, што поставља ограничења на сложеност реченичне структуре. У писаном језику, због више времена потребног при писању, читању и разумевању текста, реченична структура може да достигне високу сложеност, док се у говореном језику реченице обично нижу једна за другом са релативно ниским степеном сложености. Зато су реченице у говору краће и чешће имају независну структуру него у писању, али су и лошије организоване, са погрешним почецима, преформулацијама, понављањима и исправкама. Стога је занимљиво истражити до које мере су ове карактеристике говореног и писаног језика заступљене у електронским ћаскаоницама.

Crystal (2001: 40) тврди да поруке у ћаскаоницама могу да се записују на планирању унапред, на размишљању о томе шта ће се рећи пре него што се порука напише и на провери текста пре слања у ћаскаоницу, што се углавном не дешава кад је у питању спонтани разговор. С друге стране, време које учесници у ћаскаоницама имају на располагању не може да се поистовети са временом које има писац када припрема текст за читаоца, тако да ограничења у планирању, куцању и провери текста ипак постоје. Да није тако, у исказима из електронских ћаскаоница не би се проналазиле грешке у куцању и одступања од правила синтаксе, реченична структура би била много сложенија, а вокабулар којим се ћаскачи служе био би много разноврснији. Зато се може рећи да се, у погледу планирања и писања текста, језик електронских ћаскаоница налази на пола пута између спонтаног говора и писаног језика. У сваком случају, једино би студије које би укључивале коришћење камера и снимања више ћаскача истовремено откриле до које мере се искази планирају, читају, исправљају или потпуно бришу пре него што се пошаљу у ћаскаоницу, ово због тога што готов текст, који се анализира у овом раду, даје само увид у то какав је резултат, а не и како тече процес настанка текста.

Овим се долази до разлога анализе сложености реченичне структуре, о којој ће у наставку бити речи. Наиме, овако се покушава утврдити когнитивни врх који ћаскачи имају у писању исказа и видети како време и брзина комуникације утичу на степен сложености исказа. Иако ћаскачи теоретски имају на располагању времена колико им је потребно и колико желе, у пракси се види да, ако неко не реагује брзо и не пошаље свој исказ у ћаскаоницу, тај исказ убрзо губи на актуелности, нарочито зато што нико од сућаскача неће чекати да би видео шта неко има да каже. У овом смислу, правила комуникације су немилосрдна и јасно је да ће ћаскача брзо заборавити ако не држи корак са осталима у размени порука, прећи ће на неку другу тему и његов глас се више неће сматрати важним. У складу са свим реченим, истраживање је имало за циљ да утврди однос простих и сложених реченичних структура у исказима, као и степен сложености у реченицама са више клауза. Тако су у корпусу избројане сложене реченице, с једне стране, и просте и специјалне независне реченице, с друге. Добијени подаци су следећи: у корпусу само 7,4% исказа има сложену структуру, тј. мање од једне десетине исказа сачињено је од две независне или једне независне и једне или више зависних клауза (пр. 10). Што се тиче степена сложености унутар појединачних реченица, анализа је показала да се у једној реченици најчешће налазе две клаузе, а ретко кад три или четири (пр. 11).

- (10) <Mirko_Cg> *poblessavita pa ne bih je pjevaao da neznam*
<JANJA_beba> *ma nikad bolje ali kad bi se lagalo:))*
- (11) <manitaca> *tomak zasto si napao na mene da se upoznamo cujemo itd ja tebe ni ne poznajem niti znam ista o tebi i jos samo pricamo 5 minuta a ja tako lako ne dajem*
broj telefona ako shvatas to oki ako ne sori i caos
<DADA_syd> *BOSANKO ma znam ja da ti mene voliš heheheh i nejedem ja nego DLZ*

Преко 90% исказа има просту реченичну структуру, која садржи или просте реченице или специјалне независне реченице. Просте реченице могу да се подударају с једним исказом или, у мањем броју случајева, могу да се нижу једна за другом у оквиру једног исказа:

- (12) <steker> *ti si moj adevojka*
<hladisha> *tito je takve voleo*
<ZORANA> *ja idem ugodan chat svima*
<DekiPariz> *NaDrNdaNa dodji kod dekija :) pusti klinca :)*

Специјалне независне реченице дефинисане су као типови реченица који својом синтаксичком конструкцијом чине формулацију поруке прилагођену комуникативној ситуацији, односно контексту, као и одређеним експресивним потребама говорника (Станојчић–Поповић 2005: 378). „У таквим реченицама употребљена је минимална формулација потребна да се у конкретним комуникативним условима пренесе одређена порука ... Захваљујући томе, реченица је лишена комуникативно сувишних језичких елемената, чиме је постигнута максимално

еко­но­ми­чна фор­му­ла­ци­ја“ (Ста­ној­чић–По­по­вић 2005: 378–379). При­ме­ри так­вих ре­че­ни­ца, ко­ји­ма кор­пус оби­лу­је, је­су:

- (13) <poblessavita> *Lalo, bre*
 <Pune_gace_peska> *kakav inventivan nik*
 <hoofbite> *seljak iz panceva*
 <JANJA_beba> *Darko lakše to malo*

Ова­кве ре­че­ни­це има­ју еко­но­ми­чнији из­раз у од­но­су на пре­ди­кат­ске ре­че­ни­це и из­ра­зи­то се че­сто ко­ри­сте у го­во­ре­ној ко­му­ни­ка­ци­ји (Ста­ној­чић–По­по­вић 2005: 379), те се по тим сво­јим кар­ак­тер­ис­ти­ка­ма ук­ла­па­ју у је­зик елек­трон­ских ћас­ка­они­ца, ко­ји те­жи крат­ко­ћи из­ра­за ра­ди бр­зине ко­му­ни­ка­ци­је са ко­јом ћас­ка­чи мо­ра­ју да др­же ко­рак. Сто­га ће у на­ред­ном оде­љку би­ти ре­чи о раз­ним на­чи­ни­ма скра­ћива­ња из­ра­за на мор­фо­ло­ш­ком и син­так­сич­ком пла­ну, тј. о ели­птич­ним струк­ту­ра­ма у је­зи­ку елек­трон­ских ћас­ка­они­ца.

3. Ели­пти­чне струк­ту­ре

Ели­пти­чне струк­ту­ре се јав­ља­ју на пла­ну мор­фо­ло­ги­је и син­так­се, што се у овом ра­ду че­сто по­кла­па (нпр. кр­њи пер­фекат је ели­пти­чна струк­ту­ра на пла­ну флек­тив­не мор­фо­ло­ги­је, али се по­ду­дара и са ели­псом на син­так­сич­ком пла­ну, јер скра­ћу­је и ре­че­ни­цу). Анали­зом је утвр­ђе­но да се ели­пти­чне струк­ту­ре мо­гу по­де­ли­ти у две ве­ли­ке гру­пе: (1) из­о­став­ља­ју се гра­ма­ти­чке ре­чи, као што су по­моћ­ни гла­го­ли или за­ме­нице; (2) из­о­став­ља­ју се лек­си­чке ре­чи ко­је су ра­ни­је спо­мен­у­те у ди­ја­логу, те се њи­ховим из­о­став­ља­њем не на­ру­шава ра­зу­ме­ва­ње ис­каза.

По­што гра­ма­ти­чке ре­чи не носе глав­ни део зна­че­ња ис­каза, а мо­гу се ре­кон­стру­и­са­ти на осно­ву оста­лих струк­ту­ра и гра­ма­ти­чких си­гна­ла, сас­вим је при­род­но да их у на­чи­ну ко­му­ни­ка­ци­је ко­ји зах­те­ва бр­зину и крат­ко­ћу из­ра­за учес­ници не ко­ри­сте. На­име, у овим тек­сто­ви­ма се мо­же при­метити из­о­став­ља­ње лич­них за­ме­ница, и то ве­ома че­сто. По­што се у срп­ском је­зи­ку лице, број и род суб­јек­та ви­де у лич­ном гла­гол­ском обли­ку, гра­ма­тика до­зво­ља­ва из­о­став­ља­ње са­ме за­ме­нице, што значи да ели­пса ов­де не кр­ши син­так­сич­ка пра­вила.

- (14) <Pune_gace_peska > *dok sam kampovo na exitu*
 <poblessavita> *Mirko, aj se kladimo da nemaš pojma koja je to gurpa*
 <daxPFC> *kickovali su hoof-a*
 <daxPFC> *smorim ti ja seshu*

Уз лич­не за­ме­нице из­о­став­ља­ју се и по­моћ­ни гла­го­ли код пер­фек­та, чи­ме се до­би­ја че­ста струк­ту­ра свој­ствена го­во­ре­ном је­зи­ку, а то је кр­њи пер­фекат.

- (15) <f_flex> *pfc ih smorio do smrti*
 <[-Jelena-]> *sandra pricala lujka*
 <ZORANA> *ajmeeee al mi sos danas uspio*

Осим тога, јављају се елиптична питања у којима недостају упитне речце *да, ли* и њихове комбинације. Њиховим изостављањем исказ често добија облик изјавне реченице, али функционише као питање, што се или закључује из контекста, или је очигледно на основу упитника на крају исказа.

- (16) <steker> *jesi cuo
naj mila : ti bas samo citas?
<Volim_Sex> Neka devojka za RAZGOVOR
<PoslednjiDon> dotle doshlo ?*

На основу целокупне анализе и наведених примера види се да по елиптичности израза језик електронских ћаскаоница дели карактеристике говореног језика, који одликују елиптични облици и конструкције (Тошовић 2002: 403–404). Као и у говору, до елипсе долази код лексичких речи које се могу реконструисати на основу контекста. Све те информације још су присутне у свести саговорника, те се не пишу да би се избегло непотребно понављање.

- (17) <CmokCmok> *ma na selu sam u vojvodini
<KADZASTER> ihaj pa sta ti fali
<CmokCmok> bila sam i proste leto i bilo mi super*

Ова ситуација понекад може да доведе до неспоразума, па учесници морају да појасне свој исказ. Тако се долази до ситуација када се ипак нарушавају правила економичности и нема елипсе у исказу. Често је у питању жеља да се јасним и експлицитним информацијама избегне неспоразум. Осим тога, учесници не скраћују исказе када нешто објашњавају (пр. 18) или када желе да буду учтивии према својим саговорницима (пр. 19).

- (18) <DekiPariz> *NaD,daj ohladi klinca,reci mu da ne mašta :)*
<NaDrNdaNa> *eh pa mene mama uchila da budem fina*
<DekiPariz> *opa opa*
<^Jordan^> *zna ona koje pravi za nju ;))*
<NaDrNdaNa> *a ja dodushe nisam bash poslushala mamu u mnogo chemu, ali to ipak jesam :))*
<DekiPariz> *:)*
<^Jordan^> *bas si fina*
* *NaDrNdaNa polaskana*
- (19) <Toronto3> *koliko nadrnadana ima godina ako sme da se pita?*
<NaDrNdaNa> *sme*
<NaDrNdaNa> *ja cu kazem ali kad ti prvo kazesh*

4. Остала граматичка својства

На крају ће се разматрати још неколико значајних особина језика електронских ћаскаоница, а то су ред речи код питања, употреба актива и пасива и грешке у примени граматичких правила на плану флексије и на плану синтаксе. Ове, на први поглед, неповезане појаве служе да би се још неким својствима поткрепило колико је језик ћа-

ска­о­ница сличан го­во­ре­ном, а ко­ли­ко пи­саном јези­ку. Та­ко ред речи код пи­та­ња о­да­је ве­зу елек­трон­ског дис­кур­са са го­во­ре­ним јези­ком, јер се као че­ста струк­ту­ра јав­ља ин­то­на­ци­јско пи­та­ње, тј. ис­каз са из­јав­ним ре­дом речи, че­сто са упит­ни­ком на кра­ју, а функ­ци­јом пи­та­ња.

- (20) <Pune gace peska> ti nisi bila?:)s
<DekiPariz> NaDa ti u toronto?

Још јед­на карак­те­ри­сти­ка го­во­ре­ног јези­ка јесу греш­ке до ко­јих до­ла­зи због ве­ома крат­ког вре­ме­на ко­је го­во­р­ни­ци има­ју на рас­по­ла­га­њу при­ли­ком пла­ни­ра­ња ис­каза. То­шовић (2002: 404) при­ме­ћу­је да у го­во­ру „због не­мо­гућ­но­сти ве­ћег раз­ми­шља­ња до­ла­зи до не­пре­ци­зно­сти у об­ли­ко­ва­њу син­так­сич­ких цје­лина. То до­во­ди до по­ја­ве не­об­ич­них кон­струк­ци­ја, че­стих пау­за из­ме­ђу ди­је­ло­ва ре­че­ница и са­мих ре­че­ница“. У јези­ку елек­трон­ских ћас­ка­о­ница, упр­кос де­ли­ми­чној спонтаности из­ра­за на­ста­лој као ре­зултат син­хро­ног ко­му­ни­ци­ра­ња, и­пак има ре­ла­тив­но ма­ло греш­ака на пла­ну мор­фо­ло­ги­је и син­так­се. Ве­ро­ват­но се ра­ди о то­ме да сва­ки ћас­кач, упр­кос бр­зи­ни ко­му­ни­ци­ра­ња, има ма­кар вре­ме­на да прочи­та свој ис­каз пре не­го што га по­ша­ље у ћас­ка­о­ницу, па се са­мим тим сма­њу­је број греш­ака. Осим то­га, зна­чај­ну улогу игра и ру­тина, ко­ју ћас­ка­чи сти­чу на­кон из­вес­ног вре­ме­на про­ве­де­ног у елек­трон­ским ћас­ка­о­ница­ма, те за­то по­ста­ју ве­шти у то­ме да исто­вре­ме­но прате ис­казе на е­к­ра­ну и пла­ни­ра­ју вла­сти­ти. Ка­да се де­се греш­ке на пла­ну мор­фо­ло­ги­је и син­так­се, че­шће је у пи­та­њу на­ме­ра ћас­ка­ча, не­го слу­чај­ност. Ов­де се ра­ди о же­љи да, опона­ша­ју­ћи де­чи­ји го­вор са греш­ка­ма или на­мер­но пра­ве­ћи греш­ке, по­не­кад свој­ствене и не­ким ди­ја­лек­ти­ма, ћас­ка­чи стек­ну сим­па­ти­је су­ћас­ка­ча, па кваре и искрив­љу­ју струк­ту­ре. Овак­вих греш­ака је ма­ло у кор­пу­су, а при­мери су сле­де­ћи:

- (21) <^Jordan^ necem vise
<MISTER_x> ima li koja lepotica za razgovor? ????????,ima javi se kod
natasa
<STVOREN-od-BOGA> super pa ce se vidimo
<N_a_T_a_S_A> ja cu ih zabraniti u australiju

На кра­ју, по­ред две осо­бине го­во­ре­ног јези­ка, украт­ко ће се спо­менути и пасив, мно­го че­шћи у пи­саном јези­ку, нарочито у на­уч­ном ре­гистру. С об­зи­ром на степен лич­не умешаности ћас­ка­ча у раз­говор, мо­же се из­вес­но оче­ки­вати да се пасив ве­ома ре­тко упо­треб­ља­ва, а је­дине си­туаци­је у ко­јима се пасивне кон­струк­ци­је мо­гу оче­ки­вати су на­мер­но фор­мални ис­кази, ко­ји звуче из­веш­та­чено, где је ћас­ка­чи­ма циљ да се не­ко­ме руга­ју или да ис­ме­ва­ју не­ку тему. Пасивних струк­ту­ра у а­на­ли­зи­ра­ним тек­стови­ма не­ма, што не значи да се и­на­че, у дру­гим тек­стови­ма, неће на­ћи.

5. Закључак

У закључ­ку овог ра­да да­је се табеларни преглед нај­ва­жни­јих карак­те­ри­сти­ка на ни­воу гра­ма­ти­ке, ко­је ће се по­том ко­мен­та­ри­са­ти.

<i>Грамаџичке особине</i>	<i>Корџус</i>
Прво лице једнине	35,3%
Друго лице једнине	38,3%
Треће лице једнине	15,3%
Прво лице множине	3,6%
Друго лице множине	2,6%
Треће лице множине	4,9%
Сложене реченице	7,4%
Број клауза	~2
Просте реченице	✓
Специјалне независне реченице	✓
Елипса личних заменица	✓
Елипса помоћних глагола	✓
Елипса упитних речци (<i>да, ли</i>)	✓
Елипса лексичких речи	✓
Интонацијска питања	✓
Намерне грешке	✓
Пасив	—

На основу података о учесталости личних облика, може се закључити да постоји велика сличност између говорења и електронских ћаскаоница у погледу персоналности, као и сложености реченичне структуре. Осим тога, та два вида комуникације слични су и по начинима скраћивања израза, тј. по врстама речи које се изостављају да би се постигао економичнији исказ, као и по присуству интонацијских питања и одсуству пасивних облика. С друге стране, одступања постоје у домену грешака које се јављају у корпусу — у електронским ћаскаоницама их нема толико колико у говору, тако да у овоме више сличности постоји са писаним језиком. Дакле, на нивоу грамаџичке анализе може се закључити да језик електронских ћаскаоница има више сличности са говором, него писањем, али коначни закључци би могли да се донесу тек након што се изврши анализа и на другим језичким нивоима.

ЛИТЕРАТУРА

- Chafe 1985: Wallace Chafe, "Linguistic differences produced by differences between speaking and writing". У: Olson, D., Torrance, N., Hildvard, A. (editors) (1985). *Literacy, Language and Learning*. Cambridge University Press. Cambridge. (105–123).
- Crystal 2001: David Crystal, *Language and the Internet*. CUP. Cambridge.
- Станојчић–Поповић 2005: Живојин Станојчић – Љубомир Поповић, *Грамађика српскога језика*. Десето издање. Завод за уџбенике и наставна средства. Београд.
- Тошовић 2002: Бранко Тошовић, *Функционални стилкови*. Београдска књига. Београд.

S u m m a r y

Biljana Radić-Bojanić

GRAMMATICAL FEATURES OF THE DISCOURSE OF ELECTRONIC CHATROOMS

Original texts from electronic chatrooms in Serbian are analyzed in this paper at the level of grammar, with the purpose of establishing if these texts bear more features of spoken or written language. The analysis is conducted at the level of morphology and syntax and analyzed are the following linguistic features: personal pronouns, as the indicators of the level of personalization, the complexity of syntactic structure and the ellipsis of grammatical and lexical elements. The paper then briefly observes the marginal indicators, such as intonation auestions, errors and the frequency of passive structures. It ends with a table containing statistical data obtained in the analysis.